

5. НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.10>

РОСІЯ – КРАЇНА, ПОБУДОВАНА НА ПОРУШЕННІ БОЖИХ ЗАПОВІДЕЙ: ПОГЛЯД ЕКОНОМІСТА*

Леонід Григорович Мельник¹

Аналізуються можливі соціально-економічні наслідки, які може понести Росія від її тривалої агресії проти народу України. Умовною відправною основою для аналізу взято порушення країною-агресором чотирьох біблійних заповідей: «Не зажадай добра ближнього!», «Не кради!», «Не обдури!», «Не вбий!». Досліджуються складові соціально-економічних збитків, пов'язаних з мілітаризацією країни, пониженням економічного статусу експропрійованої власності, катастрофічного погіршення якості людського капіталу, міжнародних санкцій, зубожіння й отуплення народу, десоціологізації економіки тощо. Досліджується роль, яку відіграє у сучасних економічних відносинах інститут довіри, а також – економічні наслідки, які виникають у зв'язку з формуванням негативного іміджу економічних суб'єктів різних рівнів, зокрема в Росії.

Ключові слова: агресія, анексія, грабунки, вбивства, брехня, довіра, збитки, втрати, людський капітал, негативний імідж, економічна катастрофа.

Вступ. Як відомо, всі релігійні громади України засудили віроломний напад Росії на незалежну Україну. До речі, так сталося й у 2014 році, коли відбувся попередній акт російської агресії, що закінчився окупацією Криму, а також і окремих районів Донбасу. Втім, ті події були далеко не першими, коли держава-терорист відзначилася актом агресії до своїх сусідів, зокрема до України.

В 2003 році та ж таки Росія здійснила спробу захоплення українського острова Тузла. Як відомо, тоді незаконне насипання дамби від російського берега до острова зупинилося на межі збройного конфлікту, коли до української території залишалось всього 100 м. За інсайдерською інформацією, наказ про будівництво дамби віддав саме Путін. Особисто йому належала й ініціатива цього рішення. Втім, без відома президента це й не могло відбутися. Акт міжнародної агресії не міг статися якось інакше, наприклад, за ініціативою знизу, зокрема місцевої адміністрації. Тож думки, що кривавий диктатор на початку свого правління був миролюбнішим не мають ніякої підстави.

Сьогодні вже не виникає сумніву, що країна-терорист та її громадяни порушили як мінімум чотири Божих заповіді: «Не зажадай добра ближнього свого!», «Не кради!», «Не обдури!», «Не вбий!».

Як відомо, за злочином має слідувати кара. Віруючі в більшості своїй переконані, що за скоєні гріхи кара

наздожене їх на тому світі. Дивно, але, мабуть, так міркують і ті, кого не можна віднести до розряду віруючих. А оскільки вони не вірять в загробне життя, то, мабуть, за їхньою логікою, відпадає необхідність думати про будь-які покарання за скоєні злочини й на цьому світі.

Сказане змушує зробити один важливий висновок: ті орди рашистських загарбників, які у лютому 2022 вдерлися в Україну, в переважній своїй масі були принциповими безбожниками. Інакше, ніяк не можна пояснити лавину звірств, яка прокотилася по територіям країни, що були окуповані російськими військами. Не можна до цього не додати ті потоки крові і сліз, які несли рашистські орки в Україну й до цього, тобто вісім років – від бандитського захоплення Криму і Донбаських земель.

Не заперечуючи можливості небесного покарання кривавих грішників, автор все ж таки хотів би зазначити, що й тут на грішній землі, тобто саме вже на цьому світі, злочинцям доведеться відповідати (й вони вже відповідають) за свої гріхи як на індивідуальному, так і на національному рівнях.

Працюючи над цією статтею, надзвичайно важко залишатися в межах стилю та термінології наукової публікації, адже кривавий каток нелюдей прокотився й по рідній для автора Сумській області й рідному місту Суми, де він весь час залишався впродовж окупації земель Сумщини та блокування обласного центра.

¹ Мельник Леонід Григорович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, e-mail: melnyk@econ.sumdu.edu.ua

* Публікація містить результати дослідження «Фундаментальні основи фазового переходу до адитивної економіки: від проривних технологій до інституційної соціологізації рішень» (№ 0121U109557), що фінансується з держбюджету України

Намагаючись не торкатися етичних проблем (які в достатній мірі аналізуються вітчизняними і зарубіжними мас-медіа), автор спробує присвятити статтю економічним питанням під умовною назвою «злочин та кара», причому в межах нашої цілком земної дійсності, тобто подій, які відбуваються ще на цьому світі.

«Не зажадай добра ближнього!»

У світлі політики цілої держави порушення заповіді «Не зажадай добра ближнього!» (тут ми спростуємо, дещо змінюючи канонічне формулювання заповіді) означає, перш за все, реальну матеріальну й ідеологічну підготовку до експропріації об'єкта майбутньої крадіжки. Порушення даної заповіді – це ще не сама крадіжка, але вже необхідний її пролог – перший крок до наступного гріха. Без цього кроку, як правило, не відбувається й самої крадіжки. Можна навіть сказати, що саме бажання щось вкрасти – це вже начебто крадіжка, яка відбувається на віртуальному рівні – в голові майбутнього формального злочинця-крадія.

На державному рівні бажання незаконного привласнення чужого добра передбачає вилучення з господарського обороту й спрямування колосальних коштів на підготовку до силових дій (у випадку з російською агресією це означає інтенсивне озброєння). Ціною всього цього є зубожіння більшості населення й жалюгідний стан його соціального захисту на тлі 50 мільйонів очкових сортирів на безкрайніх просторах країни-монстра.

Астрономічні суми країна змушена витратити на ідеологічну обробку своїх громадян у спробах переконати їх, що чуже добро є зовсім не чужим, а їх власним («було ваше – стало нашим!»). Що вже говорити про етичний стан простих громадян, якщо головний керманч країни, який покликаний бути взірцем моральної поведінки, на весь світ проголошує ключовий етичний принцип політики його держави: «цап-царап!» Розбещуються й ті, хто проголошує подібні гасла, й ті, до кого вони адресуються.

Найжахливіше в цьому всьому те, що народ цілої країни, яка проголошує себе великою й носієм православних цінностей, перетворюється на жалюгідних брехунів та потенційних крадігів, вже заточених на злочини. У цьому можна переконатися в усіх тих місцях України, по яким прокотилася озвіріла і разом з тим жалюгідна орда.

Мимоволі в російському народі насаджується комплекс меншовартості, нав'язується думка, що без чужого добра він прожити ніяк не може. Втім, і раніше йому завжди не вистачало ані власної безмежної території, ані власних незлічених природних багатств, ані власних здібностей. В останні два десятиліття народ особливо наполегливо переконували й таки змогли переконати, що він не здатний прожити ані власною працею, ані своїм розумом. Після того, що відбувалося протягом століть в російській історії і сталося в 2022 році в Україні, починаєш розуміти, що думка про існування зазначених національних комплексів дійсно недалеко від істини.

Чергове загострення зазначеного комплексу відбулося в 2014 році під час Кримської кризи. Під несамо-

вите волення «Крим наш!». Росія самим дикунським чином видерла частину території у сусідської держави, з якою мала договір про добросусідство і визнання кордонів. Прикриваючись криками про дотримання міжнародних законів, країна порушила всі можливі міжнародні правові основи, включаючи власний російський кримінальний кодекс, який карає ув'язненням саме за намагання провести такий референдум, який відбувся на півострові. За кілька днів під дулами автоматів армії чужої держави в блискавичному темпі був розіграний спектакль. При цьому навіть формально людям не дали можливості обговорити історичну подію про зміну державності, не мали змоги висловити свою думку і проголосувати за межами півострова, зокрема, ті, хто на короткий термін кудись виїхав. Для порівняння, в Шотландії доля території обговорювалася понад двох років, а підготовка до зміни статусу Косово тривала взагалі близько десяти років. В самій Росії, щоб передати частину території з однієї області до іншої обговорення питання має тривати не менше трьох місяців. В Криму питання було вирішено зі спритністю карткового шулера під лукаву тезу: «Крим завжди був руським!». Неспроможність цієї тези, до речі, не важко спростувати переконливими фактами.

У 1654 році два рівноправних і приблизно однакових за населенням держави – Україна та Росія – уклали договір про створення єдиної держави, куди обидва народи увійшли з рівними правами (що офіційною російською владою ніколи не заперечувалося). До того часу Крим не був ані російським, ані українським, бо на його території існувала Кримсько-татарська держава.

Згодом одна частина об'єднаної російсько-української держави (російська) де-факто підім'яла під себе іншу частину (українську), встановивши на території України фактично колоніальний режим, не визнаючи при цьому де-юре цього явища. Іншими словами, обидві частини держави продовжували існувати в ньому наче б на рівних правах. У XVIII столітті (1783 р.) обидві частини цієї держави під єдиною назвою «Російська імперія» колонізували Кримський півострів, який увійшов до адміністративного поділу Малоросія-Україна та став заселятися головним чином українськими селянами. Інших поблизу просто не існувало, а обмеження просторового фактора на той час були вирішальними. Тобто, де-факто Крим – це спільне придбання двох згаданих частин Російської імперії. Далі і працювати обом частинам доводилося разом, і воювати (під Ізмаїлом, під Полтавою, під Бородіно, у Севастополі). Етнічні українці рясно були представлені серед чиновників і воєначальників (досить навести приклад цілої династії Розумовських, генерала П. Румянцева, героя якраз російсько-турецької війни), але особливо – у складі нижніх чинів армії та флоту. Зокрема, кістяк партизанського загону Дениса Давидова в російсько-французькій війні 1812 року склали гусари Охтирського та Сумського гусарського полків, набраних із місцевого населення. В обороні Севастополя, що трапилася рівно через 200 років після возз'єднання України з Росією, переважна

частина російських солдатів і матросів насправді складалася з рекрутованих українських селян. Досить навести назву лише окремих полків, які брали участь у обороні Севастополя: Чернігівський, Український егерський, Одеський уланський, Київський гусарський. Цікаво, що три найвідоміші історичні персонажі оборони – матрос Петро Кішка (справжнє ім'я – Кишка), військовий лікар Микола Іванович Пирогов та адмірал Павло Степанович Нахімов (прадід якого М. Т. Нахіменко був сотником Охтирського слобідського українсько-козацького полку, що на Полтавщині (Нахимов, 2022)). Їх і досі вважають російськими героями, та насправді вони – родом з України. Забальзамоване тіло М. Пирогова досі покоїться в склепі на землі його колишнього сімейного маєтку під Вінницею.

Хоча весь цей час Крим фактично залишався спільним для Росії та України, де-юре його слід вважати українським, адже він входив до складу адміністративного утворення, яке під різними назвами (Малоросія, Україна) означало належність саме до України. У 1880 р. видатний учений С. А. Подолинський у роботі з назвою «Ремесла та фабрики на Україні», яка говорить сама за себе, писав: «... в Україні в губерніях Таврійській, Херсонській, Харківській та Скатиринославській видобуто понад 18 000 000 пудів солі» (Подолинський, 2000). Будь-хто бажачий, відкривши Вікіпедію (Таврическая, 2022), може просто зараз переконатися, що в Таврійську губернію, яка проіснувала офіційно з 1802 по 1921 рік, входили Крим, Таманський півострів, частина земель Кубані та війська Донського (за термінологією С. А. Подолинського, – донських козаків), а також частина земель нинішніх Херсонської та Запорізької областей.

У 1917–1919 роках Крим входив до складу Української народної республіки (УНР), як і частина Донських та Кубанських земель, а також частини земель Воронежської, Білгородської та Курської областей (що відійшли згодом до РРФСР). У 1919–1921 рр. на території Криму по черзі змінювалася різна влада. І лише у жовтні 1921 року на півострові було утворено Кримську АРСР у складі РРФСР. У 1942–1944 роках Крим окупували німецькі війська. З 1944 по 1954 Крим входив під різними назвами (АССР, Кримська область) до складу РРФСР. З 1954 року він знову повернувся до України (Украинская, 1981).

Крим був переданий УРСР зовсім не М. Хрущовим, як не втомлюються повторювати російські пропагандисти, і не в результаті «міжсобойчика», як заявив особисто В. Путін, а рішеннями чотирьох Радянських органів: на першому етапі – Президій Верховних Рад РРФСР, УРСР та СРСР. У завершальній фазі рішення Президій ВР РРФСР та СРСР було затверджено Верховною Радою СРСР 26 квітня 1954 року. Підставою для такого акту ВР СРСР було офіційно визнано: «спільність економіки, територіальна близькість та тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю та Українською РСР» (Закон, 1954; Указ, 1954). У роботі зазначених органів та голосуваннях з цього питання взяли участь сотні народних обранців. Процедури були витримані строго відповідно до Конституції СРСР і Конституції союзних республік (Караичев, 2022). На жод-

ному зі згаданих документів підпису Н. Хрущова не могло бути в принципі, бо він був лише партійним функціонером і до цього не мав жодного відношення.

Безглуздість твердження про якийсь «хрущовський слід» у кримському питанні обумовлена ще однією суттєвою обставиною. Справа в тому, що на момент ініціювання процесу передачі Криму (зима 1954 року) пройшло лише кілька місяців, як М. Хрущов був обраний першим секретарем ЦК КПРС (вересень 1953 року). Навіть у партійній верхівці на той момент він не мав достатнього впливу. В державі ж на перших ролях були голова Ради Міністрів СРСР Г. Маленков та Голова Верховної Ради СРСР К. Ворошилов. Останній саме й підписував підсумковий документ щодо Криму. Втім, були ще й такі «важкоатлети» партійної верхівки, як В. Молотов, А. Мікоян, Н. Булганін, Л. Каганович, які й контролювали становище в країні. Природно, що в той час вони не розглядали М. Хрущова як серйозного претендента на лідерство в державі. Останній змушений був у цей період діяти дуже обережно, щоб взагалі не втратити свій партійний пост. Тож ні про який «самовільний» подарунок Криму Україні Хрущовим не могло бути й мови – ані «по-п'яні», ані на тверезу голову. М. Хрущову належало в жорсткій боротьбі з соратниками прожити ще три найважчі роки до того моменту, коли він на драматичному Пленумі ЦК КПРС у 1957 році взяв гору над «антипартійною групою» і домігся сталого лідерства в партії та державі.

В. Путін чомусь закидає Україні «неправильність» процедури передачі їй Криму. Тим самим він не визнає легітимність державних органів Радянського Союзу, а отже й самої держави. Не визнавати правочинність цих органів – означає, заперечувати радянську владу як таку у Радянському Союзі. Це рівнозначно визнанню, що де-факто СРСР був диктаторською державою. У даному конкретному випадку це говорить про те, що рішення щойно обраного партійного секретаря М. Хрущова означало набагато більше, ніж постанови вищих радянських та республіканських органів. Якщо такі рішення були «міжсобойчиком» (за термінологією Путіна), то як назвати незаконне, відповідно до чинної Конституції України, рішення Парламенту Криму про проведення референдуму та його перехід до іншої країни?). Ми тут навіть не говоримо про серйозні економічні передумови, які передували передачі Криму Україні в 1954 році.

За іронією долі, виходить: коли В. В. Путін натякає, що більшовики «начудили» з Кримом, він має рацію. Саме з волі більшовицького уряду, в 1921 р. відбулося перше «рейдерське захоплення» Криму Росією. Друге повторилося вже у наші дні самим Путіним.

З урахуванням сказаного, загалом Крим формально перебував у складі РРФСР трохи більше 30 років. У складі ж України (Малоросія, УНР, УРСР, Україна) – близько 200 років, тобто, майже на порядок довше. Тож у кого ж більше прав вважати Крим своїм?

За всієї неспростовності наведених фактів лише інфантильні люди можуть розглядати їх як серйозний аргумент (а не, скажімо, як предмет жаргівливої роз-

мови двох приятелів) для політичної полеміки про права тієї чи іншої країни на цю територію. Наведені вище історичні хроніки в цивілізованому суспільстві можуть зацікавити хіба що лише любителів історії. У Європі вже забули як про страшний сон подібні «дитячі» арифметичні лічилки, на кшталт того, чим більше слід вважати Ельзас, Лотарингію, Саар чи, скажімо, Сілезію? Головне, щоб люди могли там вільно жити, розвивати культурні традиції, організувати свій бізнес.

Тим паче, нікому на думку не може спасти використовувати подібні квазінаукові вигадки як привід для анексії чужої території та експропріації на ній власності іншої держави. Це просто дикість, що відповідає, хіба, періоду не менш диких соціалістичних революцій столітньої давності або хижацьких фашистських агресій 70-річної давності.

За весь період незалежної України в Криму з рівними правами існували різноманітні форми власності, включаючи державну власність Росії. Проте, сама вона на анексованій території перш за все здійснила рейдерське захоплення власності сусідньої держави, народу якому вона свого часу гарантувала безпеку та територіальну цілісність.

Ще однією темою, навколо якої вибудовувалася (і досі вибудовується) ідеологічна обробка населення Росії щодо її агресії в Україну – це захист російських та російськомовних. При цьому необхідна агресивність широких верств населення Росії по відношенню до України формується не на основі якихось конкретних фактичних загроз, а навколо абстрактних, віртуальних образів-пугалок («коричневі», «бандерівці», «фашисти», «неофашисти» тощо).

І вже зовсім сатаністськи виглядає «визвольний похід» «руського мира» в Україні 2022 року, коли заради «звільнення» людей в російськомовних містах східної України їх масово вбивають.

Всі ті доводи, які наводилися і продовжують наводитися офіційною та неофіційною ідеологічною системою Росії для обґрунтування легітимності агресії Росії та тотального пограбування по відношенню до України, моторошно перегукуються з мотивами пропаганди фашистської Німеччини 1938–1939 років. Характерно, що риторика основних «бійців» сучасного ідеологічного фронту рф за жорсткістю та агресивністю набагато перевершує промови фашистських лідерів. Про це читач може судити, порівнявши фрагменти з виступів Гітлера та Гебеля з виступами різних за калібром ідеологів: від Путіна, Медведєва та Гундяєва до Симоньян, Соловйова та Прилепіна.

І вже зовсім зловісно звучать рядки зі статті без автора, яка була надрукована в проурядовому виданні РІА Новості: «Що Росія має зробити з українцями». В ній вже з істеричним надриком і відвертістю, яка й не снилася німецьким нацистам, проголошується саме нацистська за духом мета *остаточного вирішення етнічного питання* (на цей раз українського). Українців планується протягом кількох поколінь перевиховувати у таборях, щоб вибити з них все українське. Укра-

їнці мають позбутися права мати власну державу. Вона повинна бути пограбована рашією.

Якщо Гітлер мріяв побудувати великий Рейх на просторах Європи (аж до Волги), то колишній президент рф-ії Медведєв вже проголосив мету створення «Відкритої Євразії від Лісабона до Владивостока».

Спочатку з подивом, а потім з жахом світ змушений був визнати, що головна мета ідеологічної обробки населення рф досягнута. Народ до грабунків виявився готовий. І у випадку з анексією Криму, і у випадку так званої «спецоперації» 2022 року переважна більшість населення росії з готовністю прийняла ідею пограбування сусідньої країни, яку ще недавно лицемірно називала братньою.

Стають все більш наявними контури тієї економічної ціни, яку доводиться платити народу-загарбнику *за зажадання добра ближнього свого*. Російський журналіст і блогер Максим Кац в своїй авторській програмі висловив таку думку. В розпал епідемії COVID-19 рф було необхідно спрямувати кошти, на суму еквіваленту орієнтовно 300 млрд доларів США на зменшення наслідків від цього лиха (медичні заходи, порятункових тяжких хворих, підтримка бізнесу).

Зазначена сума без великих проблем могла б бути виділена з національного резервного фонду (екв. прибл. 600 млрд доларів). Цього не було зроблено, і країна зазнала величезної шкоди, масштаби якої ретельно приховуються. Зараз зрозуміло, чому кошти тоді не були виділені на порятунок від смертельного лиха. Їх берегли на війну з Україною – на вбивства десятків тисяч людей своєї і сусідньої країни. Крім того, було кинуте в топку війни зброї, а також спаленої та розбитої техніки на десятки мільярдів доларів. І це лише те, що зазнала сама країна-агресорка.

Іноколи не надто серйозна фраза з Інтернету може проілюструвати глибину проблеми набагато краще, ніж скупі статистичні цифри. «Росія – це країна, яка обстрілює сусідів ракетами по 5 млн доларів кожна, а її «велика армія» краде чужу спідню білизну для жінок». Зубожіння народу – це та ціна, якою розраховується народ ледь не найбагатшої за природними ресурсами країни світу за свої гріхи.

«Не вкради!»

Порушення заповіді «не вкради!» є логічним продовженням і завершенням попереднього гріха, коли гріхопадіння з віртуального перетворюється на реальне, і народ цілої країни стає як де-факто, так і де-юре злодієм. Один гріх («бажання добра чужого») породжує інший гріх – «грабунків». У цьому переконують сучасні факти окупації та анексії чужої держави, а також дикого та цинічного рейдерського захоплення під назвою «денацифікація». Народ країни, яка називає себе «великою», відкидується на кілька століть назад – у часи, коли міжетнічні грабунки вважалися доблестю. Подібні етапи пройшла більшість країн світу. Але, що було природньо і зрозуміло у середньовіччя й раніше, то насправді вже вважається варварством на сучасному розвитку людської цивілізації.

У XXI столітті, коли основу розвитку всіх цивілізованих країн становлять не території і навіть не природні ресурси, а людський капітал, *раша* продовжує жити, наче перенесена машиною часу у середньовіччя, грабіжницькими набігами і дикунським захватом чужих територій.

Багато в чому причини такої державної політики прояснили трагічні події в березні 2022 року в Бучі, Ірпінні й інших окупованих територіях України. Криваві вбивства і дикунське мародерство «могутньої армії світу» з кричущою очевидністю продемонстрували реальну якість людського капіталу країни-окупанта. Десятки років цілеспрямованої політики дебілізації населення дали свої пишні плоди. Без такої політики режим неминуче зазнав би краху. До трагізма примітивний інтелектуальний і моральний рівень верхівки влади, яка чомусь називає себе «елітою», потребує, щоб підлегле населення було ще примітивнішим і убогим за своїми моральними засадами.

Якби картини масового мародерства в Україні не були настільки трагічними, можна було б їх назвати карикатурними. Як ще інакше можна було б говорити про масові епізоди, коли військові машини були забиті різним крамом, мабуть, небаченим для загарбників. Коли тягли килими, блендери, пральні машини дитячі іграшки і навіть собачі будки.

Можна уявити розчарування багатьох «прославлених» бійців, коли вони дізналися, що захоплені ними пральні машини не можуть працювати без води і каналізації в домі.

Колись діди цих мародерів в Німеччині 1945 року, мабуть, з таким же подивом розглядали і грабували здобутки цивілізації. В Україні 2022 року, на жаль, нового кривавого забарвлення набуло улюблене гасло країни-Мордору: «Можемо провтворити».

Майже 80 років, що пройшли з часів Другої світової війни, суттєво не позначилися на добробуті і соціальному рівні переважної частини людей рф-ії. Як у прірву пішла доларова злива нафтогазових потоків, якими торгувала весь цей час країна. Втім, зовсім не в прірву, а в кишені керманічів країни, що витрачали космічні багатства «по поняттям» і з повадками дикунів багатвікової давнини.

Жалюгідний соціально-економічний стан громадян і в цілому країни, яка неспроможна згенерувати жодних інновацій, і є однією з форм кари за порушення заповіді «Не кради!». Втім, ця кара далеко не обмежується лише цією формою.

Тупе і жадібне керівництво країни власноруч продовжує множити розміри економічного покарання за порушення згаданої заповіді. Як ще можна пояснити його рішення про націоналізацію виробничих потужностей компаній, які відмовилися працювати в країні-агресорі. Це означає не тільки проголошення на весь світ неспроможності в подальшому приймати інвестиції цією країною, але й добровільне перекладання на себе всіх соціальних проблем, які мали вирішувати згадані підприємства з найманими працівниками.

Ще одним прикладом є крадіжка росіянами (інакше це не назвеш) раніше орендованих літаків громадянської авіації. Навряд чи це нанесе відчутних збитків орендодавцю літаків. Сміливий крок останнього по відмові в оренді, певно був підкріплений необхідними угодами про страхування літаків. А ось орендар власноруч поставив хрест на подібні операції з ним будь-яких компаній та ще й отримав на баланс купу металобрухту, на який перетворюються літаки вже за кілька місяців без належного обслуговування.

Це лише незначна частина плати, яку доведеться платити країні-клептоманці за її пагубну звичку грабувати сусідів і партнерів по бізнесу. Ця плата вже досить рельєфно вимальовується у виступах провідних російських економістів: С. Гурєєва, В. Іноземцева, А. Мовчана, Д. Потапенка та ін.

Порушення принципу «Не кради!» тягне за собою ще один вид економічних наслідків, причому дуже серйозний. Якщо по-науковому: вкрадене майно починає використовуватися за набагато нижчим інформаційним статусом, ніж воно використовувалося у колишніх господарів. Іншими словами, майно переходить від ефективніших власників до менш ефективних. І говорити про те є цілком об'єктивні причини. Колишні власники отримали майно у конкурентній боротьбі, пройшовши сито природного відбору. Нові власники отримують майно, не маючи на те ані моральних прав, ані достатніх навичок його використання, як би юридично вони не намагалися легалізувати цей процес.

Нестримне поглинання різних видів бізнесу в Україні «сім'єю» Януковича та революційна (як у 1917 році) націоналізація власності новими господарями Криму є характерними прикладами такого роду. Наслідки подібних процесів, як правило, проявляються у різкому зниженні ефективності використання вкрадених активів та погіршенні економічних результатів функціонування господарського комплексу. Найболючіше це, безумовно, відчувається безпосередньо на рівні народу, який змушений нести тягар і додаткових витрат, і зниження доходів, і безробіття, і підвищення цін, і погіршення якості життя.

Взагалі, будь-яка зміна власності пов'язана зі значними трансакційними витратами (порушуються одні зв'язки, виникає потреба встановлювати та налагоджувати інші). Це має пряме відношення, зокрема, до Кримського питання. На півострові за пострадянський період склалася стійка система функціонування економіки, що включала виробничі потужності та сферу послуг (природно, зі своїми перевагами та недоліками, але напрацьованими усталеними економічними відносинами).

Навіть якщо врахувати, що значна частина господарських відносин у Криму була схильною до корупційної ерозії, не можна не визнати, що вона будувалася на розгалуженій системі власності, де крім українських підприємств значною мірою були представлені економічні суб'єкти інших країн і, насамперед, Росії. За деякими оцінками, більше половини об'єктів сфери послуг прямо чи через

підставних осіб належало російським власникам, які безперешкодно організовували свій бізнес та отримували свій законний прибуток на українській землі, причому значною мірою за рахунок доходів українських громадян.

За повідомленнями ЗМІ, у 2013 році у Криму відпочили 4,5 млн українських громадян та 1 млн громадян Росії. Після 2014 року українці почали проводити свій відпочинок подалі від Криму, у тому числі в Туреччині, Болгарії, Хорватії, Греції тощо, де послуги як правило дешевші і вищі за якістю.

Сьогодні, у середині другого десятиліття XXI століття, у світі вже давно не йде безглузда боротьба за володіння територіями. Особливо безглуздо це робити в тому випадку, якщо немає жодних перешкод, щоб мати власність і отримувати доходи на цих територіях без обтяжливого обов'язку вирішення нелегких питань соціального забезпечення населення. Не витрачаючи сил на політичні розбірки, різні країни спільно (хто – більше, хто – менше) формують інфраструктуру територій, на яких вони зацікавлені розвивати свій бізнес. Попри це, ми стаємо свідками атавістичної економічної політики, за якою неминуче послідує її економічне покарання. Воно вже виразно позначилося на горизонті в формі катастрофічного руйнування рекреаційної сфери та пов'язаних із цим збитків.

У світовому економічному співтоваристві, побудованому на ринкових відносинах, добробут будь-якого економічного суб'єкта: від маленького підприємства до економічної системи цілої держави – залежить від попиту на його продукцію. Іншими словами – від бажання споживача купувати цю продукцію. Виробники намагаються, як можуть, це бажання стимулювати (або, висловлюючись мовою економістів, відтворювати): знижуючи до мінімально можливої комерційної межі ціну за пропонувані товари (принаймні, щоб вона була нижчою, ніж у конкурентів), підвищуючи якість продукції та обслуговування (щоб вона була вище, ніж у конкурентів), нарешті, просто покращуючи ставлення до потенційних клієнтів.

Те, що ми зараз спостерігаємо у поведінці Росії та у її ставленні до потенційних споживачів своєї традиційної продукції (насамперед вуглеводів), інакше як «безпрецедентно сміливим економічним експериментом» не назвеш. Порушуються всі правила поведінки суб'єкта на ринку. Захмарним підвищенням цін на газ для Європи (одного з ключових споживачів газу) стимулюється форсоване прийняття енергозберігаючих технологій, перехід на альтернативні джерела отримання енергії чи імпорт енергоносіїв з інших країн. Країни Європи, фактично «виштовхуються» Росією її потенційних клієнтів. І вже зовсім безпрецедентною стала ситуація, коли через агресію росії проти України країни світу і, що особливо важливо, окремі компанії так чи інакше почали відмовлятися від ключових позицій російського експорту і критичного імпорту.

Вже сьогодні в економічну нішу, що утворилася, готова увійти Америка з її дешевим сланцевим газом

і арабські країни. Необхідність застосування економічних санкцій проти Росії змушує США та ЄС йти також на заходи щодо зниження (хоча б тимчасового) ціни на енергоносії, що матиме для Росії не менш катастрофічні економічні наслідки. Нагадаємо, згаданий вид продукції є для неї ключовим «годувальником».

«Не обдури!»

У сучасному світі репутація економічного суб'єкта, його імідж, довіра до партнера перетворюються на один з найбільш вагомих видів капіталу. Його позитивний вплив конвертується у зв'язки, угоди, контракти, обсяги реалізованої продукції, можливості підвищення ціни, ефективність – приносячи власникам подібних нематеріальних активів прибуток та перспективи сталого розвитку. Недовіра та погана репутація, як правило, ставлять хрест на успішному економічному майбутньому суб'єктів, які мають погану славу. Вони виштовхуються в компанію таких самих «кидал» з перспективою рано чи пізно самому опинитися в числі «кинутих» – якщо не черговим спритним партнером, то вже точно – економічною долею.

Порушення заповіді «Не обдури!», крім своєї моральної порочності, є важким економічним гріхом. У 2012 році Інститут економіки та прогнозування НАН України опублікував монографію «Інститут довіри в координатах економічного простору часу» (Інститут, 2012). У серйозному економічному дослідженні показана фундаментальна роль довіри при реалізації економічних відносин. Гроші у світовому співтоваристві рухаються тільки до тих економічних суб'єктів будь-якого рівня (від країн до підприємств, банків та конкретних осіб), які заслужили на довіру до себе.

Хіба можна довіряти країні, в якій Президент, не соромлячись, заявляє усьому світу на прес-конференції, що жодного відношення до «зелених чоловічків» у Криму його країна не має?! А це ж – не багато, не мало, десятки тисяч людей у російському обмундируванні з російською зброєю на російській бронетехніці з російськими номерами. Таку маячню сам президент пояснює з шокуючою простотою: майно з російським маркуванням, включаючи зброю куплено в гарнизонному магазині, якимись приватними особами. Але це ж – іще багатократно страшніше! Виходить, що існує гігантський витік зброї з російської армії?

У цій безпрецедентній простоті (просто вже не знаєш, як до цього ставитися!) відкривається з не менш жахливою очевидністю ще одна деталь: виявляється, самі російські військові – лише безсуб'єктна «біомаса». Бо якщо б трапилися якісь бойові дії (а військові для того туди і посилалися), рідна країна від них вже заздалегідь відмовилася. Озброєні люди без розпізнавальних відзнак автоматично перетворюються на терористів без роду й племені. Вони в будь-якій країні вважаються злочинними елементами. Вже у війні 2022 року справдилися найзловісніші очікування. Колективний путін фактично відмовився від сотень своїх убитих солдат.

Такою самою «біомасою» для Путіна є жінки та діти, якими президент з гордістю військового стратега пообіцяв на вже згаданій прес-конференції прикриватися, якщо знадобиться їх «захищати» (!) у разі воєнних конфліктів. У 2022 році світ переконався, що то були не пусті слова президента-ублюдка. Саме живим щитом із жінок і дітей почали прикриватися криваві мерзотники.

Минає всього кілька тижнів після захоплення Криму і той таки президент з гордістю заявляє шокованій світовій громадськості, що виявляється, він сам керував операцією в Криму, де за його наказом армія чужої держави (!) блокувала Парламент республіки незалежної країни, щоб там обранці проголосували «правильно». А до того ті самі «зелені чоловічки» об'їхали і погрозами позбирали членів парламенту на його засідання.

Безмежно цинічно було продемонстровано особисто Путіним (а в його особі і Росією) ставлення до Будапештського Меморандуму щодо гарантії Україні її безпеки та цілісності кордонів в обмін на відмову від ядерної зброї. Як відомо, гарантими в цьому Меморандумі в 1994 році виступили сама Росія, США і Великобританія. У березні 2014 року Росія в односторонньому порядку, не повідомивши інших підписантів договору, не зважаючи на їх думку, незгоду і протести, без пояснення будь-яких зрозумілих причин ввела свої війська на територію України, не визнаючи в той же час самого цього факту, хоча всім він був очевидним. Провівши на півострові блискавичний референдум, який не передбачений ані законодавством України, ані міжнародними угодами, РФ анексувала Крим.

У тому, як ставиться Путін до гарантій, які дала Росія (та інші підписанти) Україні, як у краплі води, відбивається його ставлення до народу загалом. Мабуть, для Путіна народ взагалі не є суб'єктом історії і не повинен братися до уваги під час укладання та дотримання міжнародних договорів. Керувати мають лише ватажки тієї біомаси, яка десь там називається народом. Своє порушення умов Меморандуму він пояснив із шокуючою простотою: «В Україні відбулася революція, а отже, країна змінилася. Новій країні ми нічого не гарантували». При цьому – жодного слова про те, що в країні продовжує жити той самий український народ і що в ній продовжує діяти той самий всенародно обраний Парламент. Для Путіна народ – це взагалі непорозуміння природи.

Але ж у цивілізованому світі всі договори підписуються лідерами країн від імені народу. Зокрема, Будапештський Меморандум було підписано представником РФ від імені російського народу. Саме народ Росії, а не будь-який з його представників (яким властиво, як відомо, змінюватися) гарантував українському народу безпеку та територіальну цілісність.

Як бачимо, поведінка керманіча Росії нагадує поведінку кримінальних авторитетів. На його думку, мабуть, міжнародні договори мають бути аналогом домовленостей на сходках злочинних угруповань: один

«пахан» домовляється з іншим «паханом» про щось на певний термін. Якщо один із договірників випадає з процесу, домовленість припиняє діяти.

Подібну поведінку Росії та її президента можна пояснити лише в одному випадку: якщо для них діє правило професійних «кидал», згідно з яким, кинути «лоха» вважається доблестю.

Специфіка ситуації, що викликала її міжнародний резонанс, полягає в тому, що серед «кинутих лохів» опинилася не лише Україна, а й два інші підписанти Будапештського меморандуму – США та Великобританія. Вони виявилися втягнутими в цю неприємну історію, оскільки фактично з вини Росії поки не змогли виконати своїх гарантій перед Україною. Таким чином, не з власної волі вони також опинилися в ролі «кидал», що, безперечно, є принизливим для будь-якої цивілізованої країни. Приниженням є й те, що їх навіть не повідомили про наміри настільки зухвало порушити умови Меморандуму та анексувати Крим. Численні протести, вмовляння, заперечення та загрози санкцій з боку країн, що вважалися гарантими світового порядку, виявилися марною тратою часу. Ніхто навіть не подумав прислухатися до їхніх слів, як і на думку ще 100 країн світу, які не визнали анексію Криму. Подібного приниження для такої кількості країн у сучасній історії ООН ще не траплялося. Ще цинічніша ситуація виглядає після того, як ключовий ведучий російського телебачення Д. Кисельов, мабуть, озвучуючи думку більш впливових осіб держави, про всяк випадок погрожував усім цим «лохам», пообіцявши зібрати ядерний попіл з території США.

Автору нерідко доводиться спілкуватися зі своїми зарубіжними колегами. Вони просто шоковані і не розуміють, як президент країни може так брехати, знаючи, що всі навколо знають, що він бреше. Як можна наполягати одночасно на п'яти версіях збиття малайзійського лайнера, кожна з яких заперечує інші? Як можна за тиждень до запланованої агресії на іншу державу клястися, що цього ніколи не може відбутися, та й ще обурюватися тим, що навколо могли подумати, що росія здатна напасти на братній народ? Як може президент протягом місяця кілька разів називати різні причини нападу на сусідню державу, коли ці причини заперечують одна одну? Як міністр закордонних справ держави, яка є членом Ради безпеки ООН, під час війни проти України може заявляти, що росія ніколи ні на кого не нападала? «Ми й на Україну не нападали!» – ця фраза взагалі може аналізуватися лише психіатрами.

Виступи і заяви будь-яких можновладців рф – це суцільний потік брехні з усвідомленням, що навколо про цю брехню всі знають. Трагічніше за все, що схильністю до брехні отруєна більша частина людей у рф-ії (їх навіть народом важко назвати).

З жахом та жалем доводиться визнавати, що основної мети ідеологічна обробка населення Росії досягла. Як показало соціологічне опитування, ще в 2014 році 72% населення РФ вважали допустимим за необхід-

ності замовчувати інформацію в ЗМІ (тобто приховувати від населення правду), а 54% навіть були переконані в доцільності спотворення інформації (тобто свідомої брехні) з метою захисту інтересів держави (54%, 2014). (При цьому виникає закономірне питання, а хто визначає ці самі інтереси?). Немає сумніву, що у 2022 році цифри подібного опитування, якби воно проходилося б, були б ще більш жахливими. Брехня стала способом життя всієї країни.

«Не вбий!»

Не можна приховати, що писати про цю четверту заповідь нестерпно важко і боляче. Біль Бучі, Ірпеня, Харкова, Ізюма, Краматорська, Тростянця, Охтирки і ще багатьох містечок і сіл, по яким прокотився кривавий каток рашистської орди, – це кровоточива рана українського народу. Вже дев'ятий рік від людожерських банд, які посилає на українську землю обрубок рашистської імперії, гинуть українські люди, значна кількість з яких жінки і діти.

Втім, гинуть не лише українці. В крові власних громадян починає вже захлинатися й сама агресорка. Проте, існує принципова різниця. Українці йдуть героями, захищаючи свою рідну землю. Рашисти ж гинуть як жалюгідні криваві вбивці, мародери і насильники. Такими назавжди залишаться й ті, кому пощастить вирватися з пекла, куди їх загнав маніяк-м'ясник. Більшість із них повернеться на батьківщину небезпечними злочинцями і потенційними вбивцями. Навіть той жалюгідний рівень людського капіталу, який мала РФ-ія до війни, безнадійно буде підірваний на довгі роки, а можливо й на покоління.

Говорячи про заповідь «Не вбий!», слід уміти бачити ще одну страшну небезпеку: вбивство не лише людського тіла, а й душі людини. Сьогодні значна частина російського народу покалічена морально. Калічаться і вбиваються душі людей, тому що в них надривається особистісна основа. З людей творців формується слухняна маса злодіїв та окупантів.

Сьогодні російські СМІ намагаються вкотре підняти хвилю «ура-патріотизму», як це колись було в часи захоплення Криму і Донбаських земель. Якимось саме у ті часи автору довелося в Інтернеті набрести на фрагмент чергового ток-шоу на каналі ТВЦ. Один із учасників полеміки наважився висловити думку, що «великій» країні для початку було б непогано покинути перше місце в Європі (тобто найгірше) за показниками: *героїчної наркоманії, пияцтва, кількості покинутих батьками дітей, кількості сімейних насильств і кількості розлучень*. Присутні накинулися на сміливця. Найдивовижнішими були їх доводи, які зводилися до того, що для великої країни все це – не головне. Головне, виявляється, – приростати територіями. Ну, чим тобі не монголо-татарський каганат?!

Наведена вище картина «величі» Росії може бути доповнена фактами, які колись оприлюднив відомий російський кінорежисер Андрій Кончаловський:

– кількість самогубств, отруєнь, вбивств та нещасних випадків у Росії порівняна з рівнем смертності в Анголі та Бурунді;

– за тривалістю життя чоловіків Росія займає приблизно 160 місце у світі, поступаючись Бангладеш;

– 8 з 10 літніх людей, які проживають у будинках для людей похилого віку, мають родичів, здатних їх утримувати. Але вони відправлені в притулки! Родичі від них відмовилися;

– у Росії від 2 до 5 мільйонів безпритульних дітей (після Другої світової війни їх було 700 тисяч). У Китаї на 1 мільярд 400 мільйонів населення безпритульних лише 200 тис., – тобто у відносних цифрах у 100 разів менше, ніж у Росії! Турбота про людей похилого віку і дітей – це запорука процвітаючої нації. Разом з тим, 80% із 370 тисяч дітей, які перебувають у російських дитячих будинках, мають живих батьків;

– 30 тисяч росіян щорічно гине від наркотичного переодозування (населення невеликого міста);

– щороку від горілки в Росії гинуть 70 000 людей. В Афганістані під час війни загинуло 14000 радянських солдатів!

– за останні 10 років у Сибіру зникло 11 000 сіл та 290 міст (Кончаловський).

Як тут не згадати М. Жванецького, який якийсь розповів про розмову з одним із своїх російських знайомих. Той заявив: «Я готовий на хлібі й воді жити, аби країна була великою!». На що Жванецький йому зауважив: «У великій країні люди не живуть на хлібі й воді!»

Автор сподівається, що достатня економічна підготовка читачів журналу дає можливість заощадити на зайвому поясненні специфіки економічних наслідків, які можуть нести у собі наведені вище показники, які характеризують стан суспільства. Зрозуміло, мабуть, і те, яку економічну та соціальну ціну вже платить країна за реалізацію політики своєї великодержавної гордині.

Чомусь знову напрошується паралель з радянським фільмом «Холодне літо 53-го» (1987 р.). «Пахан» бандитської зграї говорить своєму співрозмовнику, відчувачи в ньому потенційного опонента: «Я красиво живу!». При цьому він не стільки намагається переконати в цьому співрозмовника, як переконує самого себе. У вигуках: «Росія – велика країна!» виразно проступає підтекст: «Ми красиво живемо!», щоб самим собі не зізнатися – це наше катастрофічне моральне падіння та історична соціально-економічна поразка, де постраждалою стороною є власний народ.

Післямова

Автор завершує статтю в той час, коли в Україні ще гремлять вибухи й точиться запекла боротьба за свободу українського народу проти рашистських загарбників. Ці обставини не можуть не позначитися на тоні і емоційному забарвленні статті.

І все ж, стаття адресується науковому виданню, тож автор намагався писати її, дотримуючись загальних норм підготовки наукових праць. Зокрема, у

статті наводяться реальні факти і цифри, якими автор намагався обґрунтувати свої висновки. Втім, автора не полишає думка, що зміст статті якимось дивовижним чином розходиться з причинно-наслідковими зв'язками подій, що наразі відбуваються в Україні.

Загальновизнаною практикою у сучасному світі є те, що наукові статті пишуться на підставі об'єктивної реальності, яка визначає хід подій у суспільстві. Між тим, доводиться визнати: все, що вже відбулося й продовжує відбуватися в Україні і навколо неї, дуже мало узгоджується з просторово-часовим контентом існування сучасної цивілізації.

Якщо відійти від наукової термінології, можна сказати: те, що відбулося, не мало права відбуватися в об'єктивній реальності XXI століття. Воно лежить за межами раціональних суспільних засад, в яких існує сучасне людство. Все це скоріше нагадує або кадри якогось фантастичного фільму на зразок радянського фільму «Посередник» (1990 року) про намагання злих пришельців загарбати людську цивілізацію або фрагменти історичної стрічки про події 300–400 річної давнини.

Цивілізоване суспільство вже звикло до того, що вчинки людей ґрунтуються на певних раціональних мотивах, які в свою чергу обумовлені природними інстинктами та почуттями людей. Це може бути страх, голод, намагання поліпшити свій добробут, підвищити свій соціальний статус (інакше кажучи – імідж) у суспільстві тощо. Заради цього люди терплять негаразди, інколи пускаються у всі тяжкі, у тому числі творять гріхи, про які йдеться у цій статті.

Але тут автор змушений визнати, що до сюрреалістичності дикі вчинки ініціаторів та реалізаторів загарбницької авантюри рашистів не можуть бути пояснені жодними раціональними мотивами. Більш того, все, що вони творять, робиться всупереч здорового глузду та на шкоду їхнім же економічним і соціальним інтересам. Не буде перебільшенням сказати, що рф-ія та її громадяни в скаженому темпі рухаються в зворотній бік від будь-яких раціональних цілей. Можна ще зрозуміти, коли заради якихось раціональних цілей люди йдуть на гріх... Але, коли заради гріха люди здатні терпіти немислимі поневіряння – це вже за межами будь-якого цивілізаційного розуміння. Це сатанізм в чистому вигляді.

Брешуть – заради брехні (усвідомлюючи, що всі знають, що це брехня), руйнують – заради руйнування (щоб не дісталось іншим людям), крадуть – заради самої крадіжки (навіть непотрібні речі), вбивають – заради вбивства, отримуючи при цьому задоволення.

Про це можна розповідати безкінечно лише на прикладі рідних автору Сум і міст Сумської області. Величезною авіаційною бомбою вщент знесено кілька будинків

на одній із вулиць міста, де в радіусі десятків кілометрів немає жодного військового об'єкта. Загинуло понад 20 мирних жителів, включаючи юнака, який був чемпіоном світу із сучасних єдиноборств. В місті Тростянець загинув мирний мешканець, підірвавшись на замінованому кладовищі (!). В тому ж таки Тростянці, тікаючи, російський танк на останок вистрілив по новенькій лікарні, лише нещодавно побудованій в місті. В Охтирці рашистські нелюди зруйнували дитячий будинок. Загинули діти. На в'їзді в м. Суми рашисти обстріляли авто з сім'єю, загинула жінка, важко поранений чоловік. Подібних прикладів можна наводити безліч.

Їх автор знає не з повідомлень телебачення чи радіо, а з розповідей десятків людей, які живуть поруч з ним і які втратили своїх близьких і знайомих.

Таке враження, що гріх твориться заради самого гріха. Звірячі вбивства, безмежна брехня, дикі грабунки перетворилися на самоціль цілого народу, який готовий іти на все заради цього гріха. Сьогодні світ став свідком масового сатанинського божевілья. Тисячні жертви, голод, масове зубожіння, підневільне рабство, національну економічну катастрофу, втрату історії, світову ганьбу, тотальне інтелектуальне отупіння – все це мільйони особин (інакше не назвеш) здатні терпіти заради можливості самим убивати, красти, брехати!

Хіба це не дикунство, що, зовсім за Оруелом, коли в Росії арештовують людей, які наважилися демонструвати написи: «Фашизм не пройде!», «Нет войне!», «Хотят ли русские войны?»... і навіть просто за білий лист паперу або обкладинку книжки Л. Толстого «Война и мир».

Автор змушений визнати свою безпорадність у намаганнях пояснити все побачене в межах наукової статті.

P.S.

Сьогодні мало хто (навіть в самій рф-ії) має сумніви, що Росію очікує неминуча соціально-економічна катастрофа. Втім, залишаються промінчики надії на її цивілізаційне відродження.

Цю надію подають не ті, хто сьогодні на TV-каналах верещать про «велич» країни, а ті, хто на весь світ кричать про неминучість соціально-економічної катастрофи своєї країни, закликаючи негайно припинити божевілья. А це – кращі представники країни: Б. Акунін, С. Алексашенко, Л. Ахеджакова, О. Басилашвілі, Д. Биков, С. Гуреев, В. Іноземцев, М. Кац, А. Макаревич, А. Мовчан, М. Фейгін, І. Пономарьов, І. Яшин, О. Невзоров, Ю. Шевчук, В. Шендерович та багато інших, а також ті, хто відважно виходить на пікети і демонстрації проти цієї божевільної війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. О передаче Крымской области из состава РСФСР в состав Украинской ССР : Закон СССР от 26.04.1954 г. URL: <http://www.bestpravo.ru/sssrgn-praktika/r7p.htm> (дата обращения: 22.03.2014).
2. О передаче Крымской области из состава РСФСР в состав УССР : Указ Президиума ВС СССР от 19.02.1954 г. URL: <http://www.bestpravo.ru/sssrgn-dokumenty/k4w.htm> (дата обращения: 22.03.2014).

3. 54% россиян поддерживают искажение информации в СМИ – опрос. *ЛИГА. Новости*. URL: http://news.liga.net/news/world/1155494-54_rossiyan_podderzhivayut_iskazhenie_informatsii_v_smi_opros.htm (дата обращения: 20.10.2022).
4. Інститут довіри в координатах економічного простору-часу : монографія / А. А. Гриценко та ін.; за ред. А. А. Гриценка. Київ : Інститут економіки та прогнозування НАНУ, 2012. 212 с.
5. Караичев Д. Мифы о незаконности передачи Крыма в 1954 году. *Зеркало недели*. 2013. 11 січня. URL: <http://gazeta.zn.ua/internal/mify-o-nezakonnosti-peredachi-kryma-v-1954-godu.html> (дата обращения: 20.10.2022).
6. Кончаловский А. Куда мы катимся? *Радио «Эхо Москвы»*. URL: <http://www.echo.msk.ru/blog/echomsk/1239138-> (дата обращения: 22.03.2014).
7. Нахимов, Павел Степанович. *Википедия. Свободная энциклопедия*. URL: http://ru.wikipedia.org/wiki/Нахимов,_Павел_Степанович (дата обращения: 20.10.2022)
8. Подолинський С. А. Ремесла і фабрики на Україні. Вибрані твори. Київ : КНЕУ, 2000. С. 93–202.
9. Таврическая губерния Википедия. Свободная энциклопедия. URL: http://ru.wikipedia.org/wiki/Таврическая_губерния (дата обращения: 20.10.2022).
10. Украинская Советская энциклопедия. В 12 томах. Том 5. Киев : Главная редакция Украинской советской энциклопедии, 1981. 560 с.

REFERENCES:

1. Zakon SSSR “O peredache Kryimskoy oblasti iz sostava RSFSR v sostav Ukrainskoy SSR” [The Law of USSR “About the transfer of the Crimean Region of the RSFSR to the Ukrainian SSR”] (1954, April 26). Available at: <http://www.bestpravo.ru/sssr/gn-praktika/r7p.htm>. (in Russian)
2. Ukaz Prezidiuma VS SSSR “O peredache Kryimskoy oblasti iz sostava RSFSR v sostav USSR” [Decree of the Presidium of the USSR Supreme “About the transfer of the Crimean Region of the RSFSR to the Ukrainian SSR”] (1954, February 19). Available at: <http://www.bestpravo.ru/sssr/gn-dokumenty/k4w.htm>. (in Russian)
3. 54% rossiyan podderzhivayut iskazhenie informatsii v SMI [54% of Russians support the distortion of information in the media]. (2014, March 28). *LIGA. News*. Available at: http://news.liga.net/news/world/1155494-54_rossiyan_podderzhivayut_iskazhenie_informatsii_v_smi_opros.htm. (in Russian)
4. Hrytsenko, A. A. (Ed.), Artomova, T. I., Krichevskaya, T. O. and others. (2012). Institut doviry v koordinatah ekonomichnogo prostoru-chasu [Institute of confidence in coordinates of economic space-time]. NAN of Ukraine, In-t of economics and forecasting of NAN of Ukraine, Kyiv, Ukraine. (in Ukrainian)
5. Karaichev, D. (2013, January 11), Mify o nezakonnosti peredachi Kryima v 1954 godu [Myths about the illegality of transfer of the Crimea in 1954]. *Zerkalo Nedeli*. Available at: <http://gazeta.zn.ua/internal/mify-o-nezakonnosti-peredachi-kryma-v-1954-godu.html>. (in Russian)
6. Konchalovskiy, A. (2014). Kuda my katimsya? [Where are we going?]. Available at: <http://www.echo.msk.ru/blog/echomsk/1239138>. (in Russian)
7. Nakhimov, Pavel Stepanovich. (2014). WikipediA Available at: http://ru.wikipedia.org/wiki/Нахимов,_Павел_Степанович. (in Russian)
8. Podolynskiy, S. A. (2000). Remesla i fabryky na Ukraini [Crafts and factories in Ukraine], Selected Works. Kyiv. KNEU. (in Ukrainian)
9. Tavricheskaya guberniya [Taurian province]. (2014). WikipediA (in Russian). Available at: http://ru.wikipedia.org/wiki/Таврическая_губерния. (in Russian)
10. Ukrainskaya Sovetskaya entsiklopediya [Ukrainian Soviet Encyclopaedia]. (1981). Volume 5. Kyiv. Hlavnaya redaktsiya Ukrainskoy sovetskoy entsyklopedii. (in Russian)

RUSSIA IS A COUNTRY BUILT ON THE VIOLATION OF GOD'S COMMANDMENTS: AN ECONOMIST'S VIEW

Leonid Hr. Melnyk¹

This paper analysis possible socio-economic consequences that Russia may suffer from its long-term aggression against the people of Ukraine. The analysis addresses the violation of the four Biblical commandments by Russia: “You shall not covet your neighbor’s house or anything that belongs to your neighbor”, “You shall not steal”, “You shall not give false testimony against your neighbor”, “You shall not murder”. The paper investigates the components of socio-economic losses associated with (a) the militarization of the country, (b) the lowering of the economic status of expropriated property, (c) the catastrophic deterioration of the quality of human capital, (d) international sanctions, (e) the impoverishment and numbing of the people, and (f) the de-socialization of the economy. The research also addressed the role of trust in modern economic relations and the economic consequences of forming a negative image of economic subjects of various levels based on Russian example.

Keywords: aggression, annexation, robberies, murders, lies, trust, damages, losses, human capital, negative image, economic disaster.

*Стаття надійшла до редакції 30.09.2022
The article was received September 30, 2022*

¹ Leonid Hr. Melnyk, Dr. (Economics), Professor, Professor at the Department of Economics, Entrepreneurship and Business Administration, Sumy State University